

været mindre karrig. Områdets politiske geografi er så kompliceret, at de fleste læsere vil have brug for kartografisk vejledning.

NIELS AMSTRUP

J. A. NORRIS: *The First Afghan War, 1838–1842*. Cambridge University Press 1967. xvi + 500 s. 80 sh.

Den første afghanske krig fandt sted i årene 1838–42. Den begyndte da en 21.000 mand stærk hær i december 1838 overskred Indusfloden for at indsætte en venligsindet fyrste som hersker over Afghanistan. Målet var et af England i udenrigspolitisk henseende afhængigt Afghanistan. Krigen var et led i Lord Palmerstons forsøg på at forsvare de britiske interesser i Tyrkiet, Persien og Centralasien. Det var særligt forholdene i Persien, der voldte bekymring. Her belejrede shahen tilskyndet af den russiske gesandt den afghanske grænseby Herat, medens en russisk udsending forhandlede med afghanerne i Kabul og Kandahar. Uafhængig af hinanden, men under indtryk af de samme depecher fra den britiske gesandt i Teheran, kom generalguvernøren i Indien Lord Auckland og den britiske udenrigsminister Lord Palmerston til den samme konklusion, nemlig at man måtte sikre sig direkte indflydelse på forholdene i Afghanistan. Kabuls hersker Dost Muhammed Khan var dem venligsindet, men betragtede Sikherne, som var englændernes allierede, som arvefjenden. Dette bragte englænderne i en vanskelig situation. De turde ikke opgive alliancen med Sikherne og forsøgte derfor at indsætte en anden og mere forhandlingsvenlig fyrste i Kabul. Shah Shuja som tidligere var blevet fordrevet genvandt nu tronen ved hjælp af de britiske tropper. Hans stilling forblev dog svag, og englænderne, som efter planerne skulle have trukket deres tropper tilbage, blev nødt til at forblive i landet som en besættelsesmagt. Naivitet hos de politiske rådgivere og inkompetence hos de militære myndigheder førte til et afghansk oprør og en tilbagetrækning af tropperne, som kostede omkring 16.000 menneskeliv. Slutresultatet var at englænderne opgav Afghanistan som primær interessesfære og Dost Muhammed vendte tilbage.

Allerede i 1851 udkom førstedelen af Sir J. W. Kayes trebindsværk *History of the war in Afghanistan*. Kayes opfattelse af krigen var, at den var et fatalt fejlgreb som naturnødvendigt og ifølge en højere retfærdighed endte i den fuldkomne katastrofe. Norris' studie af den afghanske krig er det første udførlige værk siden Kaye, og forfatteren har gjort et stort og samvittighedsfuldt arbejde i arkiverne. Resultatet er blevet en spændende og omfangsrig bog, som enhver der har interesse for den britiske udenrigspolitik i det 19. århundrede kan have glæde af. Det er imidlertid iøjnefaldende at forfatteren har taget parti for Whiggen imod Toryerne, for Lord Auckland imod dennes efterfølger Lord Ellenborough og for Lord Palmerston, hvis udenrigspolitik han forsøger at retfærdiggøre. Kayes studie af den afghanske krig havde lige den modsatte tendens, og polemikken imod Kaye løber som en understrøm gennem hele fremstillingen. Dette forekommer både trættende og unødvendigt. Selv om både kendsgerningerne og motiverne for den britiske politik er draget frem er den egentlige analyse overladt til læseren. Til trods for forfatterens åbenbare interesse for det diplomatiske spil, er der intet forsøg på at analysere beslutningsprocessen og informationernes gyl-

dighed. De strategiske aspekter er kummerligt behandlet. Der er ingen ordentlige kort over Afghanistan i bogen, blot et enkelt der omfatter Mellemøsten, Syd- og Centralasien, og ikke engang passene gennem Hindu Kush er angivet. Forfatterens væsentligste konklusion er impressionistisk. Han bedømmer truslen fra Rusland som reel, en virkelig fare, som det var nødvendigt for englænderne at væbne sig imod. Hermed retfærdiggør han Lord Palmerston og dennes politik. Det er imidlertid næppe muligt at afgøre om Palmerston spillede sine kort rigtigt før de russiske arkiver er åbnet, dvs. før vi kender modstanderens hånd. Krigen var dyr både i menneskeliv og ressourcer. Den kostede 15 millioner pund sterling, hvilket vil sige en betydelig vækst i skattebyrden og den indiske statsgæld, et aspekt af krigen som Norris ganske forsømmer. Modstandere af krigen i samtid og i eftertid har ment at et tilfreds Indien uden en alt for tyngende skattebyrde var en bedre garanti for imperiets fremtid end en besættelse af Afghanistan; at krigens første og mere vellykkede fase var afgørende for Palmerstons diplomatiske succes i Mellemøsten er en mulighed for hvilken det vil være svært at føre bevis. Prisen som Indien måtte betale var dyr.

BENEDICTE HJEJLE

LARS LJUNGMARK: *For Sale – Minnesota. Organized Promotion of Scandinavian Immigration 1866–73. Studia Historica Gothoburgensia vol. XIII. Akademiförlaget 1971. viii + 304 s. 49,00 sv. kr.*

I 1850 boede der ialt 12 skandinavisk fødte indvandrere i territoriet Minnesota, en dansker, fire svenskere og syv nordmænd. Ti år efter var tallet steget til 11.700, i 1870 til 58.800 og i 1890 til 251.000 alle fødte i et af de nordiske lande. Det fascinerende perspektiv af mere end en kvart million skandinavers vandring over en afstand af ca. 10.000 km i løbet af 40 år appellerer til historikeres spørgelyst. Hvad var det, der styrede denne store menneskestrøm. Hvorfor kom de netop til Minnesota? Var det resultatet af en bevidst agitationsvirksomhed i USA, led i en egnsudviklingspolitik?

Man har hidtil almindeligvis opfattet masseudvandringen til USA før 1914 som en »naturproces«, et spontant udslag af den store forskel i den folkelige levestandard mellem Europa og USA. Man har påvist, at tiltrækningskraften, *the pull*, fra Amerika var kraftig, idet udvandringens fluktuationer i vid udstrækning fulgte de økonomiske konjunkturer i USA. I moderne emigrationsforskning er man imidlertid blevet stadig mere opmærksom på, at der var tale om en ganske bevidst propaganda- og agentvirksomhed i og udenfor USA, emigrationen var også et forretningsanliggende, et erhverv, der ernærede tusinder af selskaber, agenter osv.

Lektor Lars Ljungmark, Göteborg, har i sin disputats indledet studiet af denne systematiske *immigration promotion*. Ljungmarks afhandling (med den ikke helt heldige titel *For Sale – Minnesota*) er nærmest at betragte som en case-study, idet den bevæger sig indenfor et snævert område i Minnesota og kun dækker en periode på 7 år. Rammen er i og for sig rigtig, men man savner meget en kort oversigt både i tid og rum, der kunne give en forståelse for hele Minnesota-emigrationens forløb.